

19. Çocuk Edebiyatında Popülerlik ve Ödüllendirme: Estetik Ölçütler Bağlamında Bir İnceleme ¹

Ahmet Tuna TETİK ² & Buket DEDEOĞLU ORHUN ³

APA: Tetik, A. T. & Dedeoğlu Orhun, B. (2026). Çocuk Edebiyatında Popülerlik ve Ödüllendirme: Estetik Ölçütler Bağlamında Bir İnceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (52), 323-356. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.20961214>

Öz

Çocuk edebiyatında bir eserin sanatsal niteliği ile ticari başarısı veya ödülleriyle desteklenmesi arasındaki ilişki, nitelikli kitap seçiminde önemli bir tartışma konusudur. Günümüzde çok satan kitaplar ya da çeşitli kurumlar tarafından ödüllendirilen eserler çoğu zaman nitelikli kabul edilmekte ve okur, öğretmen ve ebeveynler tarafından tercih edilmektedir. Ancak ticari başarı ya da ödüllendirme durumunun bir eserin estetik açıdan gerçekten nitelikli olup olmadığını ne ölçüde yansıttığı bilinmemektedir. Bunun için bu araştırma, çok satan bir çocuk kitabı ile ödül alan bir kitabın estetik ölçütler açısından değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Çalışmanın kuramsal dayanağını, Dedeoğlu Orhun'un (2019) hem iç hem de dış yapı özelliklerini kapsayan estetik ölçütler listesi oluşturmaktadır. Araştırmada, 2024 yılında Türk Yazarlar Birliği tarafından ödüllendirilen *Şehreküstü Apartmanı-En İyi Seçenek* ile aynı yıl e-ticaret platformlarında en çok satın alınan çocuk kitaplarından biri olan *Ayvayı Yedik Müzesi* doküman incelemesi yöntemiyle analiz edilmiştir. Her iki eser, estetik ölçütler kontrol listesi doğrultusunda karşılaştırılmalı olarak değerlendirilmiştir. Bulgular, ödüllü eserin kurgu özgünlüğü gibi bazı ölçütleri karşıladığı ancak "çocuğu şiddete yöneltmez" ölçütünü sağlamadığını göstermektedir. Bu durum ödüllü eserin kritik bir eksiklik gösterdiğini ortaya koymuştur. Popüler eserin ise ölçütlerin büyük bir bölümünü karşıladığı, ancak fiziksel nitelikler ve ön yargıdan uzak olma açısından yetersiz kaldığı belirlenmiştir. Sonuç olarak, ticari başarı veya ödüllendirme, bir eserin estetik gereklilikleri tam olarak karşıladığını garanti etmemektedir. Çalışma, çocuk kitabı seçiminde estetik ölçütlere dayalı bilinç geliştirmenin önemini vurgulamaktadır.

Anahtar kelimeler: Estetik ölçütler, popülerlik, ödül, Ayvayı Yedik Müzesi, Şehreküstü

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin /iThenticate Oran: %25

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 14.03.2026-**Kabul Tarihi:** 27.06.2026-**Yayın Tarihi:** 28.06.2026; DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.20961214>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² (%50) Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe Eğitimi Tezli Yüksek Lisans / Kütahya Dumlupınar University, Institute of Graduate Education, Master's Program in Turkish Language Education (Thesis Track) (Kütahya, Türkiye) e-posta: ahmet.tetik3@ogr.dpu.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-4702-7056> ROR ID: <https://ror.org/03jtrja12> ISNI: 0000 0004 0595 6407 Crossref Funder: 501100008348

³ (%50) Dr. Öğr. Üyesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı / Assist. Prof., Kütahya Dumlupınar University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education, Division of Turkish Education (Kütahya, Türkiye) e-posta: buket.orhun@dpu.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6347-1649> ROR ID: <https://ror.org/03jtrja12> ISNI: 0000 0004 0595 6407 Crossref Funder: 501100008348

Apartmanı-En İyi Seçenek

Popularity and Literary Awards in Children's Literature: A Study within the Framework of Aesthetic Criteria⁴

Abstract

The relationship between the artistic quality of a work in children's literature and its commercial success or recognition through awards constitutes an important topic of debate in the selection of high-quality children's books. Today, bestselling books or works that receive awards from various institutions are often regarded as high-quality and are therefore preferred by readers, teachers, and parents. However, it remains unclear to what extent commercial success or the receipt of awards truly reflects the aesthetic quality of a work. For this reason, this study aims to evaluate a bestselling children's book and an award-winning book in terms of aesthetic criteria. The theoretical framework of the study is based on the list of aesthetic criteria proposed by Dedeoğlu Orhun (2019), which includes both internal and external structural features. In the study, *Şhreküstü Apartmanı-En İyi Seçenek*, which received an award from the Turkish Writers' Association in 2024, and *Ayvayı Yedik Müzesi*, one of the most purchased children's books on e-commerce platforms in the same year, were analyzed using the document analysis method. Both works were comparatively evaluated in accordance with the aesthetic criteria checklist. The findings indicate that although the award-winning work meets certain criteria, such as originality of fiction, it fails to satisfy the criterion of "not encouraging children toward violence." This situation reveals a critical deficiency in the award-winning work. The popular work, on the other hand, meets a large proportion of the criteria; however, it was found to be inadequate in terms of physical qualities and being free from prejudice. As a result, commercial success or the receipt of awards does not guarantee that a work fully meets aesthetic requirements. The study emphasizes the importance of developing awareness based on aesthetic criteria in the selection of children's books

Keywords: Aesthetic criteria, popularity, award, *Ayvayı Yedik Müzesi*, *Şhreküstü Apartmanı-En İyi Seçenek*

⁴ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Ethics Statement: Ethical approval was granted by the Ethics Committee of Kütahya Dumlupınar University pursuant to Decision No. 595 dated February 26, 2026.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography

Similarity Report: Received – Turnitin / iThenticate Rate: %13

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 14.03.2026-**Acceptance Date:** 27.06.2026-**Publication Date:** 28.06.2026; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.20961214>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

1.Giriş

Çocuk edebiyatı terimi 20. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkmış ve o yüzyılda kullanılmaya başlanmıştır (Ungan & Demir, 2016). Bu alanın sınırlarını ve niteliğini doğru kavrayabilmek için kavramı oluşturan "çocuk" ve "edebiyat" unsurlarının disiplinler arası yapısına bakmak gerekir.

Çocuk, Arıcı (2018) tarafından farklı gelişimsel ve bilişsel özelliklere sahip, ilgi alanına ve algılarına göre tepkiler veren, sorgulayan ve merak eden kendine has bir varlık olarak ifade edilmektedir. Söz konusu bu özgün varlığın dünyayı anlamlandırma çabasında, gelişimsel basamakların doğru takip edilmesi büyük önem taşır. Bu süreci gelişimsel bir çizgide ele alan Tüfekçi Can (2014) ise çocuk kavramını; bebeklik döneminin bitiminden hemen sonra başlayan ve ergenlik dönemine giriş ile biten, bu iki dönem arasında gerek fiziksel gerek duygusal gerek sosyal açıdan gelişim gösteren, bu gelişimin neticesinde toplumda yetişkin birer birey durumuna geçmeye hazırlanan insan olarak tanımlamaktadır.

Çocuğun bu çok yönlü gelişim sürecinde, duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirecek en nitelikli uyaranlardan birisi şüphesiz ki edebiyattır. Edebiyat; duygu, düşünce ve hayallerin sözlü veya yazılı olarak güzel ve etkili şekilde anlatılması sanatı olarak ifade edilmektedir (Temizyürek, vd., 2016). Sanatın bu dalı, çocuğun dünyasında kuru bir öğreticilikten ziyade duygusal bir sığınak ve keşif alanı yaratır. Edebiyatın bu işlevini vurgulayan Oğuzkan (2001), onun hoş vakit geçirtici, eğlenceli bir uğraş olduğunu, ruha canlılık verdiğini ve insanların yaşama gücünü artırmasında önemli bir görev üstlendiğini belirtmektedir. Dolayısıyla edebiyat, çocuğun sadece dilsel becerilerini geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda onu hayata hazırlayan estetik bir rehber işlevi de görür.

Tüm bunlar ile beraber çocuk ve edebiyat kavramlarının keşişim kümesinde yükselen çocuk edebiyatı, hedef kitesinin özel durumundan ötürü hassas dengeler üzerine kuruludur. Bu alan, yetişkin edebiyatından belirgin çizgilerle ayrılan ve doğrudan çocuğun algı dünyasına hitap eden bir uzmanlık alanıdır. şirin (2007) bu özgün yapıyı; temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan, çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun, çocuk bakışını ve çocuk gerçeğliğini yansıtan bir geçiş dönemi edebiyatı olarak belirtmektedir. Belirtilen bu ifade çocuk edebiyatı ürünlerinin çalakalem yazılamayacağını, aksine ciddi bir pedagojik ve estetik sorumluluk taşıdığını açıkça göstermektedir. Özellikle erken yaşlardan itibaren bu eserlerle karşılaşan çocuk, hem ana dilinin güzelliklerini fark eder hem de sanatsal bir beğeni düzeyi geliştirir. Maltepe (2009) de bu duruma dikkat çekerek çocuk edebiyatı ürünlerinin okul öncesi dönemden başlayarak sunduğu görsel ve dilsel olanaklarla çocukları ana dilinin inceliklerini sezmeye yönelten ilk araçlar olduğunu ve çocuklara okuma sevgisi kazandırdığını vurgulamaktadır.

Günümüz yayıncılık dünyasında yaşanan niceliksel artış, bahsi geçen edebi ve pedagojik işlevin her eserde aynı başarıyla sürdürülmesini zorlaştırmaktadır. Kitap sayısındaki fazlalıklar, ne yazık ki her zaman niteliksel başarıyı beraberinde getirmemektedir. Piyasada estetik kaygılardan uzak üretilen yapıtlar, çocukların sanatsal algısını köreltme riski taşımaktadır. Bu tehlikeye işaret eden Kaplan ve Arıcı (2024), estetik bakış açısından yoksun olan bir eserin, çocukların sanatsal gelişimini desteklemede yetersiz kalacağını, bu sebeple mevcut yapıtların estetik ölçütler bakımından incelenmesi ve değerlendirilmesinin oldukça önem arz ettiğini belirtmektedir.

Çocuk kitabı yayıncılığı pazarı günümüzde giderek büyümektedir. Yayımlanan eser sayısındaki artış, ebeveynler, eğitimciler ve yayınevleri için nitelikli eseri tespit etme zorluğunu da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda nitelikli çocuk edebiyatı eserlerinin belirlenmesi için Dedeoğlu Orhun'un

(2019) yapmış olduğu çalışma oldukça önemlidir. Dedeoğlu Orhun (2019) bu çalışmasıyla bir çocuk edebiyatı eserinin taşınması gereken ölçütleri 11 ana başlık olarak bir araya getirmiştir. Bu 11 ana estetik ölçüt şunlardır:

1. Eser çocuğun gelişim düzeyine uygun olmalı.
2. Eserin dili güçlü olmalı.
3. Eserin konusu, kurgusu nitelikli olmalı.
4. Eser çocuğa düşünme becerisi kazandırmalı.
5. Eserin dış yapı özellikleri nitelikli olmalı.
6. Eser çocuğun dil becerilerinin kazandırılmasına destek olmalı.
7. Eser; dil, anlatım, konu, biçim vb. özellikler açısından tutarlı olmalı.
8. Eser sanat algısı oluşturmali.
9. Eser türüne özgü nitelikler taşınmalı.
10. Eserin öğretici yönü olmalı.
11. Eser ideolojik söylemlerden uzak olmalı (Dedeoğlu Orhun, 2019).

Bu kapsamlı estetik ölçütlerin varlığına rağmen bir çocuk kitabının nitelikli olarak kabul edilmesi süreci pratikte genellikle iki ana kritere indirgenmektedir: Ödüller ve çok satan kitaplar. Ödüller, bir eserin edebi ve sanatsal değerinin uzmanlar tarafından tescillendiğini gösterirken yüksek satış rakamları ise eserin pazar ve tüketici nezdindeki cazibesini göstermektedir. Ancak bu iki başarı kriterinin Dedeoğlu Orhun'un (2019) belirlediği estetik ölçütlerle ne derece örtüştüğü, çocuk edebiyatı alanında ampirik olarak incelenmesi gereken yapısal bir problem alanıdır. Popülarite ve ödülün estetik değerle her zaman örtüşmediği yönündeki eleştiriler bu alandaki sistematik bir sorgulama yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Alan yazını incelendiğinde, popüler ve ödüllü çocuk edebiyatı eserlerinin estetik ölçütler temelinde doğrudan karşılaştırıldığı analizlerin sınırlı olması, bu konudaki bilgi boşluğunu ve araştırmanın özgünlüğünü net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda, çalışmanın temel amacı, e-ticaret platformlarında çok satan popüler bir çocuk kitabı ile kurumsal ödül almış bir çocuk kitabını, Dedeoğlu Orhun'un (2019) ortaya koyduğu estetik ölçütler bağlamında analiz etmektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada, 2024 yılında Türk Yazarlar Birliği tarafından çocuk edebiyatı ödülüne layık görülen "Şehreküstü Apartmanı-En İyi Seçenek" adlı kitap ile aynı yıl e-ticaret ortamlarında en çok satan kitaplardan biri olan "Ayvayı Yedik Müzesi" adlı kitap incelenmiştir. Doküman incelemesi ile yürütülen bu araştırma, her iki eseri de belirlenen 11 ana estetik ölçüte göre detaylı analize tabi tutmuştur.

Araştırmadan elde edilecek bulguların; çocuk edebiyatı alanındaki paydaşlara, yayıncılara, eleştirmenlere, eğitimcilere ve ebeveynlere kaynaklık etmesi öngörülmektedir. Çalışma bu yönüyle, eser seçiminde sadece pazar eğilimlerine ya da kurumsal ödüllendirmelere değil, aynı zamanda estetik

kriterlere dayalı bilinçli bir değerlendirme yapmanın önemine dair somut verilerle desteklenmiş bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır. Takip eden bölümlerde, araştırma yöntemi, incelenen eserlere dair bulgular, bu bulguların tartışılması ve ulaşılan sonuçlar detaylıca sunulacaktır.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada temel nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak çeşitli dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilen bilimsel bir araştırma yöntemidir (Karadaban, vd., 2023). Doküman analizinde temel amaç; araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analiz edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bir başka ifadeyle doküman analizi, basılı ve elektronik (bilgisayar tabanlı ve internet erişimli) materyallerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sürecinde gerçekleşen bir dizi işlemdir (Bowen, 2009). Bu süreç ayrıca, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım & Şimşek, 2021). Bu çalışmada belirtilen iki eser Dedeoğlu Orhun'un (2019) belirlediği estetik ölçütlere göre incelenmiş ve uygunluk durumları ortaya konmaya çalışılmıştır.

2.2. Araştırmanın İnceleme Nesneleri

Araştırmada inceleme nesneleri olarak iki çocuk edebiyatı eseri tercih edilmiştir. Bu eserlerin tercih edilme sebepleri; birinin 2024 yılında ödöl alması, diğerinin ise aynı yılda e-ticaret sitelerinde çok satılmış olmasıdır. İncelenen eserlerin isimleri ve yazarları sırasıyla şu şekildedir; “Şhreküstü Apartmanı-En İyi Seçenek. Figen Yaman Coşar” Bu eser TYB (Türk Yazarlar Birliği) tarafından 2024 yılının en iyi çocuk kitabı olarak seçilip ödüllendirilmiştir (Erdemir, 2025). “Ayvayı Yedik Müzesi, Mert Arık” ise “hepsiburada” isimli e-ticaret sitesinin verilerine göre 2024 yılının ilk altı ayında en çok satılan beş kitaptan birisi olarak dikkat çekmiştir (Kırmızıoğlu, 2024). Bu iki eser, incelenebilirlik ve karşılaştırılabilirlik açısından ortak özelliklere sahiptir: Her ikisi de 8-9 yaş grubu çocuklar için kaleme alınmıştır. Sayfa sayıları birbirine yakındır. Şhreküstü Apartmanı-En İyi Seçenek seksen sayfadan, Ayvayı Yedik Müzesi ise altmış dört sayfadan oluşmaktadır. Ek olarak her iki kitabın kurgusu da babaanne karakteri üzerinden ilerlemektedir.

2.3. Verilerin Toplanması

Bu çalışmanın yöntemi gereği, incelenen nesnelere olan “Şhreküstü Apartmanı-En İyi Seçenek” ve “Ayvayı Yedik Müzesi” adlı kitaplara basılı yayınlanan dokümanlar aracılığıyla fiziki olarak ulaşılmıştır. Ulaşılan bu dokümanlar incelenerek araştırma verileri elde edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analizi, nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Çalışmanın nesnesi olarak ödüllü çocuk edebiyatı eserleri ile e-ticaret ortamında çok satan çocuk edebiyatı eserleri incelenmiştir. İncelenen eserlerden “Şhreküstü Apartmanı-En İyi Seçenek” ve “Ayvayı Yedik Müzesi” kitaplarıyla çalışmaya karar verilmiştir.

Bu çerçevede verilerin analizi için Dedeoğlu Orhun'un (2019) 11 ana başlık, 42 alt başlıktan oluşan ölçütleri her iki kitap özelinde inceleme kriterleri olarak kullanılmıştır. Söz konusu ölçüt seti

geliştirilirken kapsamlı bir bilimsel süreç izlenmiştir. Ölçütlerin temelini oluşturmak amacıyla Türkiye'nin önde gelen çocuk edebiyatı yazarlarıyla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiş; yazarların bu alandaki deneyim, algı ve estetik yaklaşımları saptanmıştır. Görüşmelerden elde edilen nitel veriler, uzman akademisyenlerin katılımıyla titiz bir tümevarımsal analize tabi tutulmuş ve anlamlı temalar altında bir araya getirilmiştir.

Geliştirilen bu ölçütlerin kapsam geçerliği ve güvenilirliği için hem çocuk edebiyatı ve Türkçe eğitimi alanındaki uzmanların görüşlerine başvurulmuş hem de uzmanlar arası uyum oranları test edilerek yüksek bir güvenilirlik düzeyi tescillenmiştir. Son aşamada uzman katkılarıyla son halini alan bu yapı, çocuk edebiyatı yapıtlarını sağlam bir zeminde değerlendirmeyi sağlayan bütüncül bir 'estetik ölçütler kontrol listesi' haline getirilmiştir.

Mevcut araştırmanın veri analiz süreci, makalenin her iki yazarı tarafından ortaklaşa yürütülmüş ve toplamda dört ay süren düzenli bir doküman incelemesiyle gerçekleştirilmiştir. Verilerin geçerlik ve güvenilirliğini en üst düzeyde sağlamak amacıyla, kitaplardan elde edilen ifadelerin hangi estetik ölçütle ilişkili olduğu ve bu ölçütleri karşılama düzeyleri her iki yazar tarafından bağımsız olarak değerlendirilmiş, ardından bir araya gelinerek analizlere ortaklaşa son hali verilmiştir.

Mevcut araştırmada bu kontrol listesi uygulanırken ve incelenen yapıtların ölçütleri karşılama düzeyleri belirlenirken net bir yeterlilik sınırı gözetilmiştir. Buna göre; alt ölçütü doğrudan ve belirgin şekilde örneklendiren en az üç veri tespit edildiğinde "Evet (Tam Karşılama)", veri sayısının bir veya ikiyle sınırlı kaldığı durumlarda "Kısmen", hiçbir veriye rastlanmadığında veya ölçütün tam tersi yönünde olumsuz bir durum saptandığında ise "Hayır" kodlaması yapılmıştır. Ölçütün tam karşılandığı durumlarda makale hacmini korumak adına yalnızca en nitelikli ve temsil gücü yüksek alıntılara yer verilmiştir. Buna karşın, pedagojik açıdan risk teşkil eden veya ölçütün karşılanmadığını gösteren (çocuğu şiddete yöneltme vb.) olumsuz durumlarda, iddiaları nesnel kanıtlarla somutlaştırmak amacıyla ilgili örneklere ve kesitlere metinde doğrudan yer verilmiştir. Elde edilen veriler her iki eser için de hem yazılı olarak hem de tablolaştırılarak ifade edilmiştir. Son olarak iki eser arasında tespit edilen estetik ölçütleri karşılama düzeyleri ve tematik farklılıklar karşılaştırılarak yorumlanmış, böylece makalenin ana amacına yönelik sonuçlara ulaşılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde incelenen eserlere yönelik yapılan betimsel analizden elde edilen bulgular ayrıntılı biçimde sunulmaktadır.

3.1. "Şehreküstü Apartmanı-En İyi Seçenek" Adlı Ödüllü Eserden Estetik Ölçütler Bağlamında Elde Edilen Bulgular

1. Eserin çocuğun gelişim düzeyine uygun olma durumu

1.1. Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur.

Eserin çocuğun duyuşsal gelişimine uygun olduğu görülmektedir. Aşağıda verilen duyguları ifade etme örnekleri bunu destekler niteliktedir.

"Bursalı Kaykaycılar Havada Uçtu" başlıklı bir habere denk gelince ben de sevinçten havaya uçacaktım neredeyse." (s.6)

“-Proje proje diyorlar sonra ipe sapa gelmeyen şeyler çıkıyor, diye lafa karışan babaannem şaşırmişti.” (s.11)

“İnsan, kendi adını onu seven birinden duyduğu zaman çok iyi hissederdi.” (s.30)

1.1.1. Eser değerleri kazandırır.

Eser ilgili ölçütü kısmen karşılamaktadır. Eserde yer alan “-Bunu babaannene götürüp benim için ellerinden öper misin?” ifadesi kültürümüzde büyüklere saygı duyma olarak değerlendirilebilir. Fakat “Mobese teyze her şeyi anbean takip ediyor.” İfadesinde geçen mobese lakabı büyüklere saygı anlamında olumsuz bir özellik taşımaktadır.

Bu eserde “Kahve fincanları ile ilgili Barış Manço şarkısı bile var, deyip masasının ardındaki gramofonu çalıştırdı Tuğrul amca.” kültürel bir değerimiz olan Barış Manço’dan bahsetmesi yönüyle olumlu olarak değerlendirilebilir.

Aşağıda yer alan ifadeler de kitapta değerlere yer verilen bazı örneklerdir:

“Filkulağı bitkisinin önüne eğilmiş, Sen neden bu ara böyle güçten kuvvetten kesildin? Çok mu suladık acaba? Özürl dilerim güzel kızım, diyordu.” (s.17) -Bu örnekte “öz eleştiri ve sorumluluk” değerlerine yer verilmiştir.

“Her ne kadar geldiğinden beri beni sinir etse de Zehra için gerçekten üzülmuştüm. Kuzenimin dinlenmiş bir şekilde yarışmaya katılıp derece almasını elbette ki istiyordum.” (s.58)- Bu örnekte “empati, centilmenlik ve dayanışma” değerlerine yer verilmiştir.

1.1.2. Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır.

Eser ilgili ölçütü karşılamaktadır. Aşağıda yer alan ifadeler buna örnek olarak gösterilebilir:

“Her ne kadar geldiğinden beri beni sinir etse de Zehra için gerçekten üzülmuştüm. Kuzenimin dinlenmiş bir şekilde yarışmaya katılıp derece almasını elbette ki istiyordum.” (s.58)

“Yolda kalışımızı, yarışmanın iptal edilmesini, kazanılamayan madalyayı unutup gitmiştik. Ailelerimizin de keyfi yerinde gibi görünüyordu.” (s.80)

1.1.3. Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar.

Eser bu ölçütü kısmen karşılamaktadır. Eserde kahramanın hayal alemini gösteren örnekler sınırlıdır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

“Olacak şey değildi. Kendimi tavuklarla aynı kümeste hayal bile edemiyordum.” (s.61)

“Bir an halamın bu cümlesinin arkasında çıstak çıstak bir müzik olduğunu hayal ettim. Vay canna! Zihnimin orta yerinde bir DJ, parmağı ile çevirip çevirip o anı başa alıyordu.” (s.78)

1.1.4. Eser çocuğun empati kurmasını sağlar.

Eser bu ölçütü karşılamaktadır. Aşağıda yer alan örnekler bunu destekler niteliktedir:

“Babaannemin zihni kim bilir geçmişin hangi sahnesine gitmişti. Büyük ihtimalle o tarihte bu yolun şimdiki hali ile uzaktan yakından alakası yoktu. Onu birazcık da olsa anlıyordum aslında. İstanbul’dan ilk geldiğimizde, eski bahçeli evi yerine bu apartman dairesine girince bana da her şey yabancı gelmişti.” (s.29)

“Titreyen elini tuttum. Bir an onun yerinde Zeynep olsa nasıl davranırdım, diye düşünüp yaptım bunu.” (s.30)

1.1.5. Eser samimidir.

Kitabın, aşağıda yer alan örnek ifadelerde samimiyete dair estetik ölçütü desteklediği görülmektedir. Konuşurcasına oluşturulmuş cümlelerde ve günlük hayatta rastlanabilecek cümlelerde samimiyet duygusu gözlemlenmektedir:

“Sen ne iyi kalpli bir çocuksun. Adın en bakayım? Kimin evladıysan anne babanı tebrik etmek lazım.” (s.2)

“Kaykaymla uzaklar yakın olur, dedim. Hemen gidip alabilirim.” (s.59)

“Çok yaşa Ali amca, dedim. Var evet.” (s.61)

1.1.6. Eser çocuğu şiddete yöneltmez.

Kitap ölçütü karşılamamaktadır. Aşağıda yer alan ifadeler buna örnek olarak gösterilebilir:

“- Hırsız mı? Hani nerede, diye yerinden kalkar kalkmaz babaannem elindeki bastonu kafasına indirdi.” (s.55)

“Babaannem ve eniştemin müdahalesi sırasında ufak tefek yaralar alan babam, kontrol için polis ekibinin peşinden gelen ambulansa alındı.” (s.57)

1.2. Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur.

İnceleme sonucunda eserin, hedef kitlenin bilişsel gelişim özelliklerine uygun bir kurgusal ve dilsel yapı sunduğu saptanmıştır. Ayrıca kitap karakterinin kendi içinde yürütmüş olduğu bilişsel süreçler de okura model olabilecek niteliktedir. Dolayısıyla eser bu ölçütü karşılamaktadır. Eser bu ölçütü karşılamaktadır. Eserde bu ölçüt; Sonuç çıkarma, kıyaslama, akıl yürütme temalarıyla örneklendirilmiştir:

Aşağıda verilen örnekte sonuç çıkarma becerisi görülmektedir:

“Yavrurum öğretmenim ödevi sana verdiğine göre sen hazırlayacaksın. Kolay gelsin.” (s.11)

Aşağıdaki örnek kıyaslama becerisi ile ilgilidir:

“Tuğrul Amca söyleyince düşündüm de Türk kahvesini rastgele bir bardakta içen biri ile karşılaşmamıştım şimdiye kadar.” (s.22)

Aşağıdaki örnek akıl yürütme becerisi ile ilgilidir:

“Bu soruları bilmediğin için cevaplamadığımı düşünmüyorum, dedi. Derste gayet iyisin.” (s.9)

1.3. Eser çocuğun dil gelişimine uygundur.

Eser ilgili ölçütü karşılamaktadır. Eserin dili; kısa, yalın ve zengindir. Kitaptaki atasözleri ve deyimler de bunu destekler niteliktedir:

“O nasıl soru derken kaşlarını çattı” (s.18)

“Neyin var söyle. İyi olacak hastanın doktor ayağına gelirmiş.” (s74)

1.4. Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur.

İncelenen kitap bu ölçütü kısmen karşılamaktadır. Aşağıdaki ifadelerle bu durum örneklendirilmiştir:

Aşağıdaki ifadeler çocuğun kişilik gelişimine olumsuz yönde etki edebilir:

“Biz ilkokulu baştan mı okuyoruz, anlamıyorum, diye söylene söylene projemi tamamlamama yardım ederdi.” (s.10)

“Mobese teyze her şeyi anbean takip ediyor.” (s.57)

Aşağıda yer alan örnek çocuğun kişilik gelişimine olumlu yönde katkı sağlayabilecek niteliktedir:

“Pek güzel yetiştirmişler seni maşallah. İyi ki karşıma çıktın diye uzun uzun teşekkür bile etti.” (s.6)

2. Eserin dilinin nitelikli olma durumu

2.1. Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur.

Eserin dilinin ahenk, uyum, ritim ve şiirsellik özellikleri taşıdığı söylenebilir. Aşağıdaki ifade buna örnek olarak gösterilebilir:

“Ben seni çok seviyorum, dedim. Çok çok çok çok.”

Mor şalvara bağlamışsın ipek şal

Rengi vurmuş yanakların olmuş al.

Yaprak gözlüm dudakların mercan bal.” (s.18)

2.2. Eser didaktik bir dilden uzaktır.

Eserde didaktik bir dile rastlanmamıştır. Eserde hayata dair bazı dersler çıkarılması mesajı, Şakayık Hanım, anne ve baba karakterleri üzerinden örtük bir şekilde okuyucuya sunulmaktadır.

2.3. Eserde söz sanatları bulunur.

Eser ilgili ölçütü karşılamaktadır. Aşağıdaki ifade buna örnek olarak gösterilebilir:

“Sefer taşı gibi üst üste kondurup gittiler bütün mahalleyi.” (s.12) -Benzetme

“Senin yaşayan bir insan hazinesi olduğunu anlattım.” (s.36) -Benzetme

2.4. Eserin dili açık ve yalındır.

Eser ilgili ölçütü kısmen karşılamaktadır. Aşağıda verilen kapalı cümleler buna örnek olarak gösterilebilir:

“Hatıralar aklının odalarında saklambaç oynadığında ve çoğu şeyi unuttuğunda daha düşünceliydi.” (s.30)

“Kelimeler anahtar gibidir oğlum. Bir kelime, babaannenin içindeki endişe odasının kapısını açverdi.” (s.14)

2.5. Eser akıcıdır.

Eserin ilgili ölçütü karşıladığı görülmektedir. Aşağıda verilen ifade buna örnek teşkil etmektedir:

“Gözlerimin içine baktı. Sonra kendini bana bıraktı. Yolun kalanını el ele sakince yürüyerek tamamladık. Çeyrek Altın ise hala miyavlayıp çantasının içinde debeleniyordu.” (s.30)

3. Eserin konusunun, kurgusunun nitelikli olma durumu

3.1. Kurgu yaşamla iç içedir.

Eser ilgili ölçütü karşılamaktadır. Aşağıda verilen ifade buna örnek olarak gösterilebilir:

“Babaannem aklından matematik hesabı yaparken gözlerini havaya kaldırdı. Bitirdiği kahvesinin fincanını sehpa bırakıp parmakları ile saymaya başladı.” (s.25)

3.2. Kurgu mizah içerir.

Eserin ilgili ölçütü karşıladığı aşağıdaki ifadelerde görülmektedir:

“Baba, proje ödevim var deyince

- Aradığımız babaya şu anda ulaşamıyorduk ilk tepkisi.” (s.10)

“Bütün ödevler sıkıcıdır. Ben de sıkıcı ve yaşlı bir kadını, diyerek güldü.” (s.36)

3.3. Kurgu özgündür.

Eser ilgili ölçütü kısmen karşılamaktadır. Eserin kurgusunun bütünüyle özgün olmadığı, benzer çocuk edebiyatı yapıtlarında görülen öğretici diyaloglar ve karakter tipleri üzerinden ilerlediği görülmektedir.

3.4. Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir.

Eserin kurgusu kısmen şaşırtıcı sürprizler barındırmaktadır. Aşağıda buna dair örneğe yer verilmiştir:

“- Miras ha, diye bıraktı elinden kaşığını. Bunu senden beklemezdim. Daha şimdiden miras projesi hazırlamaya kalktın öyle mi? Yazıklar olsun.” (s.12)

3.5. Kurgu gerçekçidir.

Kurgu tamamen gerçek hayatla ilişkilidir ve rutin yaşantımızda olmuş, olabilecek olayları bünyesinde barındırmaktadır. Aşağıda verile örnek bu durumu destekler niteliktedir:

“Babaannem kahvesini koklaya koklaya içiyordu.” (s.22)

4. Eser çocuğa düşünme becerisi kazandırma durumu

4.1. Eser çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlar.

Eser–belirtilen ölçütü karşılamaktadır. Çıkarım yapma durumunu destekleyen örneklerden birine aşağıda yer verilmiştir:

“Çünkü bizim yeryüzünde miras olarak gördüğümüz şeyleri onlar tasarlar, onlar üretir. Onlar bırakır.

-Babaannem de bir miras o zaman.” (s.27)

4.2. Eser farklı bakış açıları içerir.

Eserin söz konusu ölçütü uyumlu olduğu ve içerisinde farklı bakış açılarına yer verdiği görülmüştür. Bu duruma örnek oluşturan ifade aşağıda sunulmuştur:

“Keşke bu gece burada kalsaydık. Belki hayal ettiğimiz kar tatili böyle bir şey değildi fakat en iyi seçeneğin hayal ettiğimizden ibaret olduğunu kim iddia edebilir ki!” (s.80)

4.3. Eser çocuğu sorgulamaya yönlendirir.

İnceleme sonucunda eserin bu ölçütü karşıladığı görülmektedir. Aşağıdaki ifadeler buna örnek olarak gösterilebilir:

“İyi de madem polis geldi, neden hırsız elini, kolunu sallayarak geziyor?” (s.57)

“Eğer üzerinde numara yoksa sıfır sayılmaz mı diye sordum. Sıfır, yok demek değil mi sonuçta?” (s.65)

4.4. Eser ön yargıdan uzaktır.

Eser bu ölçütü karşılamamaktadır. Aşağıda yer alan örneklerde eserin ön yargıdan uzak bir şekilde oluşturulmadığını göstermektedir:

“Proje denen şeyler böyle oluyor, dedi. Hepsi uyduruk.” (s.12)

“Kartal Öğretmen de ilk anda Zeynep gibi okula elim boş geldiğimi düşünüp

-*Eee ne yapalım artık sınav sonuçlarıyla idare edeceksin, dedi.*" (s.32)

4.5. Eser dogmatik iletilerden uzaktır.

Eser okuyucusunu sorgulamaya yönelttiği için dogmatik iletilerden uzaktır.

4.6. Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar.

Eser ilgili ölçütü karşılamaktadır. Aşağıda buna dair örneklere yer verilmiştir:

"Miras kelimesini kullanırken biraz korkmuştum ama yine de söyledim bunu." (s.36)

Bu örnekte kahraman daha önce yaşadığı bir şeyden dolayı problemle yüzleşmekten çekinmektedir. Fakat neticede yüzleşmiştir.

4.7. Eser çocuğun neden sonuç ilişkisi kurmasını sağlar.

Eser bu ölçütü karşılamaktadır. Aşağıda verilen ifadeler buna örnek olabilecek niteliktedir:

"Karnemi alır almaz ortadan kaldıracaktım. Çünkü son yazılılardan bazıları hiç iyi geçmemişti." (s.8)

Birbirimize sıkı sıkı sarıldığımız için mutluydum." (s.18)

4.8. Eser çocukta merak uyandırır.

Eser okurda merak uyandırmaktadır. Bu bağlamda aşağıda yer alan ifade örnek olarak gösterilebilir:

"Herkes konuyu nereye bağlayacağını merak ediyordu. Onlara defterimin arasından çıkardığım bir fotoğrafı gösterdim." (s.33)

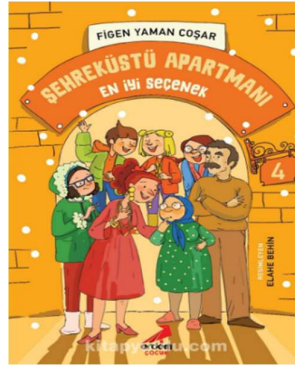
5. Eserin dış yapı özelliklerinin nitelikli olma durumu

5.1. Eserin kâğıt cinsi nitelikli olmalı.

Eser bu ölçütü kısmen karşılamaktadır. Eserin kâğıdı sarımsı saman kâğıdıdır.

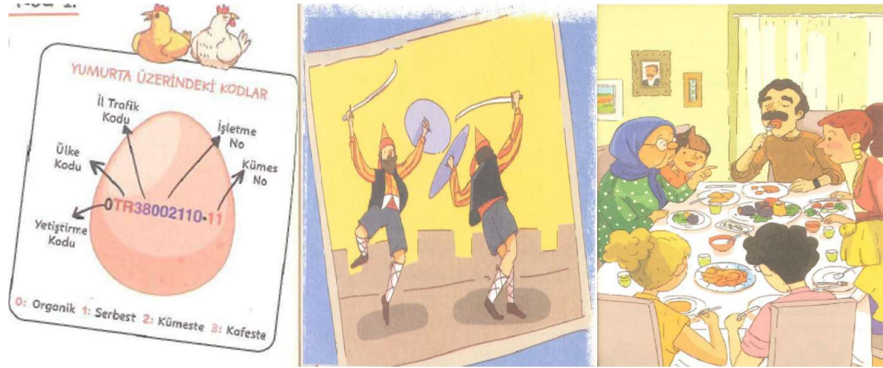
5.2. Eserin kapağı nitelikli olmalı.

Eser ilgili ölçütü karşılamaktadır. Eserin kapağı kalın karton kapaktır, yüzeyi parlaktır bu yüzden resimler daha canlı gözükmektedir. Kapaktaki resim ile yazılar birbiriyle uyum içindedir. Kapaktaki renk tonları çocuğun ilgisini çekebilecek niteliktedir. İçerikle kapak arasında uyum bulunmaktadır.

5.3. Eserin resimleri nitelikli olmalı.

Eser ilgili ölçütü karşılamaktadır. Eserdeki resimlerin renkli olması, kurguyla uyum göstermesi, görsel okuma becerisine katkı sağlaması resimlerim oldukça nitelikli bir özellik teşkil ettiğini göstermektedir. Eserde yaş seviyesine uygun olarak yeterince resim vardır. Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

5.4. Eserin sayfa düzeni nitelikli olmalı.

Kitabın ilgili ölçütü karşıladığı görülmektedir. Eserin yazı boyutu ve sayfaların kenar boşlukları arasında denge vardır. Yazı stili olarak da sade, gözü yormayan bir yazı stili tercih edilmiştir.

6. Eserin çocuğun dil becerilerini geliştirme durumu

6.1. Eser görsel okuma becerisini geliştirir.

Eser çocuğun görsel okuma becerisine katkı sunacak örnekler içermektedir. Bunlardan biri aşağıdadır:

“İşlemeli masasının çekmecelerinden birini açıp çıkardığı antetli kâğıdı önümüze koydu.

-Bakın şehrimizin logosunda bile bu halk oyunumuzun figürü var. (s.25)”

6.2. Eser okuma becerisini geliştirir.

İncelenen eserde çocuğun okuma becerisini geliştirmesine destek olacak, onu teşvik edecek ifadeler yer almaktadır. Örneğin:

“Bunları, babamın okuduğu kitabı karıştırırken okudum.” (s.34)

“Bir kitapta okumuştum. Mutsuz olmak için yeryüzünde her an sayısız sebep bulabileceğimizden söz ediyordu.” (s.78)

6.3. Eser yazma becerisini geliştirir.

Eser bu ölçütü karşılamamaktadır. Eserde çocuğu yazmaya yönlendirecek veya yazma becerisinin gelişimine katkı sunacak herhangi bir unsura rastlanmamıştır.

6.4. Eser konuşma becerisini geliştirir.

Kitap ilgili estetik ölçütü karşılamaktadır. Özellikle eserdeki diyaloglar ve kahramanın sınıfta arkadaşları önünde hazırlıklı konuşma yapması buna örnek olarak gösterilebilir. Bunlara dair ifade aşağıda yer almaktadır:

“Fakat ben izin isteyip tahtaya kalktım

-Anlat bakalım seni dinliyoruz.

-Bir sabah uyandığınızda her şeyi unuttuğunuzu düşünün diye başladım konuşmama.” (s.32)

6.5. Eser dinleme becerisini geliştirir.

Eser bu ölçütü karşılamaktadır. Kitapta sıklıkla kullanılan diyaloglar dinleme becerisinin gelişimine katkı sunabilir. Bu durum aşağıda örneklendirilmiştir:

“-Eve gidelim, eve gidelim diye tekrar ediyordu

-Gidiyoruz, gidiyoruz. Bak evimizin yolu burası.” (s.29)

7. Eserin dil, anlatım, konu, biçim vb. özellikler açısından tutarlı olma durumu

7.1. Eser dil, anlatım, konu, biçim vb. özellikler açısından tutarlıdır.

Eser belirtilen ölçütü karşılamaktadır. Kitabın, kurgusu, konusu vb. okuyucuyu içine çeken, tutarlı bir yapıttır. Bu uyum ve bütünlük, yapının sanatsallığını sağlamaktadır.

8. Eserin çocukta sanat algısı oluşturma durumu

8.1. Eser çocukta sanat algısı oluşturur.

Eser ilgili ölçütü karşılamaktadır. Aşağıdaki ifade buna örnek olarak gösterilebilir:

“Kahve fincanları ile ilgili Barış Manço şarkısı bile var, deyip masanın ardındaki gramofonu çalştırdı Tuğrul amca.” (s.23)

9. Eserin türüne özgü özellikler taşıma durumu

9.1. Eser türüne özgü özellikler taşır.

Kitabın bu ölçütü karşıladığı görülmektedir. Eser hikâye türünde kaleme alınmıştır. Çok katmanlı bir anlatım yerine tek olay odaklı bir anlatım benimsenmiştir.

10. Eserin öğretici olma durumu

10.1. Eser öğreticidir.

Eser bu ölçütü karşılamaktadır. Aşağıda buna dair örneklerden birine yer verilmiştir:

“Kılıçkalkanın dünyada müziksiz yapılan tek dans olduğunu biliyor muydunuz? 700 yıldır ilk günkü figürlerine sadık kalınarak oynanıyor hem de.” (s.25)

11. Eserin ideolojik söylemlerden uzak olma durumu

11.1. Eser ideolojik söylemlerden uzaktır.

Eserde herhangi bir ideolojik ifadeye rastlanmamıştır.

ÇOCUK EDEBİYATINDA ESTETİK ÖLÇÜTLER			
1. ESERİN ÇOCUĞUN GELİŞİM DÜZEYİNE UYGUN OLMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
1.1. Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur.	X		
1.1.1. Eser değerler kazandırır.		X	
1.1.2. Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır.	X		
1.1.3. Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar.		X	
1.1.4. Eser çocuğun empati kurmasını sağlar.	X		
1.1.5. Eser samimidir.	X		
1.1.6. Eser çocuğu şiddete yöneltmez.			X

1.2. Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur.	X		
1.3. Eser çocuğun dil gelişimine uygundur.	X		
1.4. Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur.		X	
2. ESERİN DİLİNİN NİTELİKLİ OLMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
2.1. Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur.	X		
2.2. Eser didaktik bir dilden uzaktır.	X		
2.3. Eserde söz sanatları bulunur.	X		
2.4. Eserin dili açık ve yalındır.		X	
2.5. Eser akıcıdır.	X		
3. ESERİN KONUSUNUN, KURGUSUNUN NİTELİKLİ OLMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
3.1. Kurgu yaşamla iç içedir.	X		
3.2. Kurgu mizah içerir.	X		
3.3. Kurgu özgündür.		X	
3.4. Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir.		X	
3.5. Kurgu gerçekçidir.	X		

4. ESERİN ÇOCUĞA DÜŞÜNME BECERİSİ KAZANDIRMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
4.1. Eser çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlar.	X		
4.2. Eser farklı bakış açıları içerir.	X		
4.3. Eser çocuğu sorgulamaya yönlendirir.	X		
4.4. Eser önyargıdan uzaktır.			X
4.5. Eser dogmatik iletilerden uzaktır.	X		
4.6. Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar.	X		
4.7. Eser çocuğun neden sonuç ilişkisi kurmasını sağlar.	X		
4.8. Eser çocukta merak uyandırır.	X		
5. ESERİN DIş YAPI ÖZELLİKLERİNİN NİTELİKLİ OLMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
5.1. Eserin kâğıt cinsi nitelikli olmalı.		X	
5.2. Eserin kapağı nitelikli olmalı.	X		
5.3. Eserin resimleri nitelikli olmalı.	X		
5.4. Eserin sayfa düzeni nitelikli olmalı.	X		
6. ESERİN ÇOCUĞUN DİL BECERİLERİNİ GELİşTİRME DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR

6.1. Eser görsel okuma becerisini geliştirir.	X		
6.2. Eser okuma becerisini geliştirir.	X		
6.3. Eser yazma becerisini geliştirir.			X
6.4. Eser konuşma becerisini geliştirir.	X		
6.5. Eser dinleme becerisini geliştirir.	X		
7. ESERİN DİL, ANLATIM, KONU, BİÇİM VB. ÖZELLİKLER AÇISINDAN TUTARLI OLMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
7.1. Eser dil, anlatım, konu, biçim vb. özellikler açısından tutarlıdır.	X		
8.ESERİN ÇOCUKTA SANAT ALGISI OLUŞTURMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
8.1. Eser çocukta sanat algısı oluşturur.	X		
9. ESERİN TÜRÜNE ÖZGÜ ÖZELLİKLER TAŞIMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
9.1. Eser türüne özgü özellikler taşır.	X		
10. ESERİN ÖĞRETİCİ OLMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
10.1. Eser öğreticidir.	X		
11.ESERİN İDEOLOJİK SÖYLEMLERDEN UZAK OLMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
11.1. Eser ideolojik söylemlerden uzaktır.	X		

TOPLAM	32	7	3
--------	----	---	---

Tablo 1: Şehreküstü Apartmanı-En İyi Seçenek Kitabının Estetik Ölçütlere Uygunluk Durumu

3.2 “Ayvayı Yedik Müzesi” Adlı Çok Satan Eserden Estetik Ölçütler Bağlamında Elde Edilen Bulgular

1. Eserin çocuğun gelişim düzeyine uygun olma durumu

1.1. Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur.

Eserin çocuğun duyuşsal gelişimine uygun olduğu görülmektedir. Aşağıda verilen duyguları ifade etme örnekleri bunu destekler niteliktedir:

“Babaannem, tren sesini duyar duymaz heyecanla ayağa fırladı.” (s.5)

“Şüphesiz babaannemi çok özleyecektim.” (s.11)

1.1.1. Eser değerleri kazandırır.

Eser bu ölçütü karşılamaktadır. Aşağıdaki ifade kitaptakiler arasındaki en belirgin örneklerden biridir:

“Tren gelince babaannemi öptüm, kokladım. Ona sıkı sıkı sarıldım.” (s.6)-Bu örnekte “sevgi ve şefkat” değerlerine ter verilmiştir.

1.1.2. Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır.

Eserde bazı olumsuzluklara rağmen olumlu bir bakış açısı sunulmuştur. Aşağıda yer alan alıntı bu ölçüt için örnek olabilecek niteliktedir:

“Üzülme canım... Bak, ben mutluyum yahu.” (s.6)

1.1.3. Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar.

Eser bu ölçütü karşılamaktadır. Buna dair örnekler aşağıdaki gibidir:

“Onun en büyük hayali bir gün Mars’a yerleşmekti. “Ben, Kızıl Gezegen’de olmalıyım.” diyerek hayalini bana fısıldamıştı.” (s.26)

“Bir sonraki hayali dünyanın en iyi sakız şeflerini, sakız gurmelerini ve sakızologlarını kasabamıza getirmektir.” (s.38)

1.1.4. Eser çocuğun empati kurmasını sağlar.

Eser bu ölçütü karşılamaktadır. Fakat kitapta bu ölçüte dair sadece bir örneğe rastlanmıştır:

“O, ödev vermeyi seven bir öğretmendi. Ayvayla neler yapabileceğimi benim bulmamı istiyordu. Böylesi çok daha anlamlıydı.” (s.16)

Bu ifade, Rüya'nın başlangıçta anlam veremediği bir durumu, babaannesinin bakış açısıyla yorumlayarak empati kurduğunu kanıtlar.

1.1.5. Eser samimidir.

Kitap bu ölçütü karşılamaktadır. Özellikle konuşurcasına oluşturulan cümle yapıları sayesinde samimiyet duygusu hissedilebilmektedir.:

-Her şey yapabilirsin! Bunu sen bulabilirsin. Ona sadece biraz daha iyi bakmalısın.” (s.13)

1.1.6. Eser çocuğu şiddete yöneltmez

Eser bu ölçütü karşılamaktadır. Kitapta herhangi bir şiddet ögesine rastlanmamıştır.

1.2. Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur.

Eser bu ölçütü karşılamaktadır. Eserde bu ölçüt; Mantıksal düşünme, sonuç çıkarma, kıyaslama, problem çözme akıl yürütme temalarıyla örneklendirilmiştir.

Aşağıdaki örnek kıyaslama ile ilgilidir:

“Bildiğimiz sıradan bir ayvaydı işte! Markette, manavda, pazarda aynısından 73 tane daha bulabileceğimiz bir ayva!” (s.17)

Aşağıdaki örnek akıl yürütme ile ilgilidir:

“Babaannem özel bir ayva verdiyse mutlaka bir sebebi vardı.” (s.18)

Aşağıdaki örnek mantıksal düşünme ile ilgilidir:

“Her gün bir yayınevinden olumsuz yanıt alıyordu. Öyle ki “Bugün acaba hangi yayınevi olumsuz yanıt gönderecek?” diye kardeşimle iddiaya bile giriyorduk.” (s.28)

Aşağıdaki örnek problem çözme ile ilgilidir:

“Bir süre sonra ayva çekirdeklerini daha kolay taşımanın bir yolunu buldum. Ayva çekirdekleri kolyesi yaptım. O günden sonra ayva çekirdekleri kolyemle dolaştım.” (s.49)

1.3. Eser çocuğun dil gelişimine uygundur.

Kitap belirtilen ölçütü karşılamaktadır. Aşağıdaki ifadede yer alan deyim buna örnek teşkil etmektedir:

“O kafasına koyduğu her şeyi yapabilecek kadar gözü pek biriydi.” (s.11)

1.4. Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur.

Eser bu ölçütü olumlu ve olumsuz örneklerin varlığıyla beraber kısmen karşılamaktadır.

Aşağıdaki örnekler çocuğun kişilik gelişimine olumsuz yönde etki edebilecek örneklerdir:

“Haritada bile bulamayacağım yerlere gideceğim. Bu çok heyecan verici...” (s.11)

Bu örnek okuyan çocuğun rastgele bir yerlere gitmesini özendirir.

“Turun plansız olması babaannemi çok heyecanlandırıyor.” (s.11)

Bu örnek çocukta plansızlığın heyecanlı, iyi bir şey olduğu hissiyatı uyandırabilir.

Aşağıdaki örnek çocuğun kişilik gelişimine katkı sağlamaktadır:

“Babam, babaannemin hayallerinin peşinden gideceğini biliyordu.” (s.10)

2. Eserin dilinin nitelikli olma durumu

2.1. Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur.

Eserin bu ölçütü karşılamaktadır. Aşağıdaki ifadeler buna örnek olarak gösterilebilir:

“Miş miş da miş miş, miş miş de miş miş...” (s.10)

“Kavuşanlar, sarılanlar, ayrılanlar, gülümseyenler, koşanlar, el sallayanlar...” (s.15)

2.2. Eser didaktik bir dilden uzaktır.

Ayvayı Yedik Müzesi” kitabı, didaktik bir dil kullanmaktan kaçınarak okuyucuya ders vermek yerine ana karakterin yaşadığı deneyimler üzerinden mesajlarını dolaylı yoldan iletmektedir.

2.3. Eserlerde söz sanatları bulunur.

Eser ilgili ölçütü karşılamaktadır. Buna dair en belirgin örneğe aşağıda yer verilmiştir.

“Tren bir anda kanatlanarak gökyüzüne uçuyordu.” (s.6) Bu örnekte “abartma ve benzetme” sanatlarına yer verilmiştir.

2.4. Eserin dili açık ve yalındır.

Eser ilgili ölçütü karşılamaktadır. Kitabın dili sade, açık ve yalındır. Herhangi bir kapalı anlatıma rastlanmamıştır.

2.5. Eser akıcıdır.

Eser ilgili ölçütü karşılamaktadır. Eserin akıcı olduğuna yönelik örnek aşağıda verilmiştir:

“Uzaya göndermek için gönüllü astronot arıyoruz çağırısı yapınca babaannem çok heyecanlanmıştı. Ansiklopedileri taramış, kitaplar okumuş, belgeseller izlemiş, spora başlamış, kısa sürede dokuz kilo zayıflayarak adeta on yaş gençleşmişti.” (s.25)

3. Eserin konusunun, kurgusunun nitelikli olma durumu

3.1. Kurgu yaşamla iç içedir.

Eser bu ölçütü karşılamaktadır. Kurgunun yaşama içe içe olduğuna ilişkin örneğe aşağıda yer verilmiştir.

“Babamın telefonuna sürekli kargo şirketlerinden mesajlar geliyordu.” (s.57)

3.2. Kurgu mizah içerir.

Eser ilgili ölçütü karşılamaktadır. Yazar karakterin konuşma tarzına mizah katarak okurla samimi bir bağ kurar; örneğin, babaanneninin "kuzu bahçim" gibi sevimli ve komik hitapları veya sık sık kullandığı "yahu" kelimesi, ona özgü mizahi bir hava katar.

3.3. Kurgu özgündür.

Eser ilgili ölçütü karşılamaktadır. Kitabın özgünlüğü, kurgusunun temelinde yer alan sıra dışı fikirlerden kaynaklanmaktadır. Bir babaanneninin torununa, ne yapacağını bilmediği bir ayva vermesi ve ondan yaratıcı bir fikir bulmasını beklemesi oldukça orijinal bir yaklaşımdır.

3.4. Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir.

Eserin kurgusu sürprizler barındırmaktadır. Aşağıda buna dair örneğe yer verilmiştir:

“Zaman geçiyordu artık bir şeyler yapmam gerekiyordu. Ve yaptım. Ne yaptım? Ayvayı afiyetle yedim. Neeeeee dediğinizi duyar gibiyim.” (s.46)

3.5. Kurgu gerçektir.

Eser ilgili ölçütü karşılamaktadır. Kitap, kurgusunun temelinde gerçeklik unsurları barındırır:

“Ertesi sabah erkenden istasyona gitmiş, ilk tren için cam kenarından bir bilet kestirmişti.” (s.11)

4. Eserin çocuğa düşünme becerisi kazandırma durumu

4.1. Eser çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlar.

Eser ilgili ölçütü karşılamaktadır. Aşağıda buna ilişkin örneğe yer verilmiştir:

“Belki de bilerek ne yapabileceğimi söylememişti. Evet, evet; doğru ya... O ödev vermeyi seven bir öğretmendi. Ayvayla neler yapabileceğimi benim bulmamı istiyordu.” (s.18)

4.2. Eser farklı bakış açıları içerir.

Eserin ilgili ölçütü karşıladığı görülmektedir. Eserin farklı bakış açıları içerdiğine ilişkin örnek ifade aşağıdadır:

Kitap, Rüya'nın hayallerinde trenin "bir anda kanatlanarak gökyüzünde uçtuğunu" anlatarak, gerçekçi ve hayalci bakış açılarının birleşimini sergiler. Aile içinde babaannenin fikrine karşı farklı tepkiler verilmesi de bu durumu pekiştirir; baba, annesinin hayallerinin peşinden gideceğini bilirken, anne bunun sadece bir heves olduğunu düşünür.

4.3. Eser çocuğu sorgulamaya yönlendirir.

Eserin ilgili ölçütü karşıladığı aşağıdaki örnek ifadede görölmektedir:

“Bir ayva neden bu kadar özel olabilirdi? Bir ayvayı özel yapan şey ne olabilirdi?”

Günlerce acaba bu ayvayla eler yapabilirim? Diye düşündüm durdum.” (s.52)

4.4. Eser ön yargıdan uzaktır.

Eser ilgili ölçütü kısmen karşılamaktadır. Buna dair olumlu ve olumsuz örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Annem babaannemin böyle bir tura cesaret edemeyeceğini düşünüyordu. O kadar da değil. Tamam, her şeyi anladık da trenle dünya turu da neymiş? Ay olacak şey mi bu yaşta? Daha neler göreceğiz.” (s.10)

Olumlu örnek olarak Rüya'nın elindeki ayvayı "sıradan, bildiğimiz bir ayvaydı işte!" diye düşünmesi, daha sonra bu ayvanın yaratıcılığı tetikleyen bir sembole dönüşmesi, okuyucunun ön yargılarını kırması için bir örnektir.

4.5. Eser dogmatik iletilerden uzaktır.

Kitapta dogmatik bir söylem bulunmamaktadır. Aksine, kitap, çocuklara doğrudan bir mesaj dikte etmekten kaçınarak sorgulayıcı ve yaratıcı bir yaklaşım benimser.

4.6. Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar.

Eser bu ölçütü karşılamaktadır. Bu ölçüt kitabın geneline yayılarak işlenmiştir. Kitabın ana karakteri Rüya, babaannesinin ona bir ayva bırakmasıyla başlayan belirsizlik ve hayal kırıklığıyla yüzleşmek zorunda kalır. Yazar, Rüya'nın bu problemi, başkasından yardım alarak değil, kendi içsel motivasyonları ve çabasıyla çözdüğünü gösterir. Rüya, babasının "Çaba gösterilmeyen hiçbir başarı, başarı değildir" sözünden ilham alarak kendi çözümünü bulur ve sıradan bir ayvadan yola çıkarak yaratıcı bir projeye imza atar.

4.7. Eser çocuğun neden sonuç ilişkisi kurmasını sağlar.

Eser belirtilen ölçütü karşılamaktadır. Buna ilişkin örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Tren gecikince belki gelmez diye umutlanmışım.” (s.6)

4.8. Eser çocukta merak uyandırır.

Eser ilgili ölçütü karşılamaktadır. Buna dair örnek aşağıda bulunmaktadır:

“Hiç planda olmayan ülkeleri, kentleri, kasabaları görmek istiyordu. Tren rayları üzerinde giderken karşısına neler çıkacak merak ediyordu.” (s.11)

5. Eserin dış yapı özelliklerinin nitelikli olma durumu

5.1. Eserin kâğıt cinsi nitelikli olmalı.

Eser bu ölçütü kısmen karşılamaktadır. Kitabın sayfaları ince saman kağıdıdır.

5.2. Eserin kapağı nitelikli olmalı.

Eser ilgili ölçütü karşılamaktadır. Eserin kapağı kalın karton kapaktır, yüzeyi parlaktır bu yüzden resimler daha canlı gözükmektedir. Kapaktaki resim ile yazılar birbiriyle uyum içindedir. Kapaktaki renk tonları çocuğun ilgisini çekebilecek niteliktedir. İçerikle kapak arasında uyum bulunmaktadır.

5.3. Eserin resimleri nitelikli olmalı.

"Ayvayı Yedik Müzesi" kitabının resimleri, metinle tutarlı, duygusal ve mizahi unsurları başarılı bir şekilde görselleştiren nitelikli çizimler içermektedir. Bu durum eserin estetik değerini arttırabilecek bir özellik göstermektedir.

6. Eserin çocuğun dil becerilerini geliştirme durumu

6.1. Eser görsel okuma becerisini geliştirir.

Eser bu ölçütü karşılamaktadır. Metin ve illüstrasyonların uyumlu olduğu eserde, babaannenin dünya turu kararını simgeleyen tren üzerindeki çizim, 'plansız yolculuk' fikrini somutlaştırarak çocuğun hikâyeyi zihninde canlandırmasını kolaylaştırmaktadır.

Ayrıca kitap, karakterlerin duygularını doğrudan yazmak yerine, görsellerle de ifade eder. Rüya'nın babaannesi giderken yaşadığı üzüntüyü anlatan metnin yanında, Rüya'nın elinde ayva ile tek başına durduğu bir çizim yer alır. Bu, metindeki duygusal yoğunluğu artırarak, okuyucunun görselden yola çıkarak karakterin ruh halini anlamasını sağlar.

6.2. Eser okuma becerisini geliştirir.

Eser bu ölçütü karşılamaktadır. Aşağıda verilen ifade buna örnek olarak gösterilebilir:

“Yazdıklarımı test etmek için kitabından bazı bölümleri herkese okurdu.” (s.29)

6.3. Eser yazma becerisini geliştirir.

Eserde çocuğu yazmaya yönlendiren örneklere yer verilmiştir. Bunlardan birisine aşağıdadır:

“Babaannem aylarca uğraşıp “Kaşıkların Pek Bilinmeyen Tarihi” adlı bir kitap bile yazmıştı.” (s.28)

6.4. Eser konuşma becerisini geliştirir.

Eser bu ölçütü karşılamaktadır. Kitapta yer alan diyaloglar konuşma becerisinin gelişimine katkı sunabilir. Bu örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“-Anne! Baak!

Annem gülümseyerek,

-Aa, bir ayva, dedi. Yemekten sonra ye tatlım! Hadi şimdi çabuk ellerini yıka!" (s.35)

6.5. Eser dinleme becerisini geliştirir.

Eser bu ölçütü karşılamaktadır. Kitapta sıklıkla kullanılan diyaloglar dinleme becerisinin gelişimine katkı sunabilir. Bu durum aşağıda örneklendirilmiştir:

"-Bu ayva, sana verebileceğim çok özel bir hediye canı kızım, dedi.

-Ayva mı?" (s.12)

7. Eserin dil, anlatım, konu, biçim vb. özellikler açısından tutarlı olma durumu

7.1. Eser dil, anlatım, konu, biçim vb. özellikler açısından tutarlıdır.

"Ayvayı Yedik Müzesi", her bir estetik unsurun birbirini tamamladığı, dilin, konunun ve anlatımın birbiriyle uyumlu olduğu tutarlı bir eserdir. Bu tutarlılık, kitabın estetik değerini artırmaktadır.

8. Eserin çocukta sanat algısı oluşturma durumu

8.1. Eser çocukta sanat algısı oluşturur.

Eserde müzik, geleneksel kukla gibi sanat dalları aracılığıyla sanat algısı oluşturulmaya çalışılmaktadır:

"Bol şamatalı kukla oyunları oynatırdı. Adını bile duymadığımız bol tantanalı enstrümanlar çalardı." (s.20)

"Festival bitiminde binlerce insan hep bir ağızdan "Ayva Çiçek Açmış" türküsünü söylemişti." (s.59)

9. Eserin türüne özgü özellikler taşıma durumu

9.1. Eser türüne özgü özellikler taşır.

Ayvayı Yedik Müzesi" hikâye türüne özgü nitelikler taşır çünkü tek bir olay çevresinde gelişir ve kısa bir zaman diliminde geçer. Olay örgüsü, karakterlerin yaşadığı bir durumun başlangıçtan sona kadar akıcı biçimde anlatılmasıyla sınırlıdır. Kahraman sayısı azdır, anlatım sade ve doğaldır.

10. Eserin öğretici olma durumu

10.1. Eser öğreticidir.

Eser bu ölçütü karşılamaktadır. Ancak bu öğreticilik, didaktik bir dille, yani doğrudan ders verme veya öğüt verme şeklinde değil, sezdirme yöntemiyle gerçekleşir. Bu durum aşağıdaki ifadeyle örneklendirilmiştir:

"Önemli olan ne anlattığın değil nasıl anlattığındır." (s.29)

11. Eserin ideolojik söylemlerden uzak olma durumu

11.1. Eser ideolojik söylemlerden uzaktır.

Eser bu ölçütü karşılamaktadır. Kitap, ideolojik söylemlerden uzak, çocukların kendi düşüncelerini geliştirmesini destekleyen bir eserdir.

ÇOCUK EDEBİYATINDA ESTETİK ÖLÇÜTLER			
1. ESERİN ÇOCUĞUN GELİŞİM DÜZEYİNE UYGUN OLMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
1.1. Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur.	X		
1.1.1. Eser değerler kazandırır.	X		
1.1.2. Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır.	X		
1.1.3. Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar.	X		
1.1.4. Eser çocuğun empati kurmasını sağlar.	X		
1.1.5. Eser samimidir.	X		
1.1.6. Eser çocuğu şiddete yöneltmez.	X		
1.2. Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur.	X		
1.3. Eser çocuğun dil gelişimine uygundur.	X		
1.4. Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur.		X	
2. ESERİN DİLİNİN NİTELİKLİ OLMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
2.1. Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri	X		

bulunur.			
2.2. Eser didaktik bir dilden uzaktır.	X		
2.3. Eserde söz sanatları bulunur.	X		
2.4. Eserin dili açık ve yalındır.	X		
2.5. Eser akıcıdır.	X		
3. ESERİN KONUSUNUN, KURGUSUNUN NİTELİKLİ OLMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
3.1. Kurgu yaşamla iç içedir.	X		
3.2. Kurgu mizah içerir.	X		
3.3. Kurgu özgündür.	X		
3.4. Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir.	X		
3.5. Kurgu gerçekçidir.	X		
4. ESERİN ÇOCUĞA DÜŞÜNME BECERİSİ KAZANDIRMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
4.1. Eser çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlar.	X		
4.2. Eser farklı bakış açıları içerir.	X		
4.3. Eser çocuğu sorgulamaya yönlendirir.	X		

4.4. Eser önyargıdan uzaktır.		X	
4.5. Eser dogmatik iletilerden uzaktır.	X		
4.6. Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar.	X		
4.7. Eser çocuğun neden sonuç ilişkisi kurmasını sağlar.	X		
4.8. Eser çocukta merak uyandırır.	X		
5. ESERİN DIŞ YAPI ÖZELLİKLERİNİN NİTELİKLİ OLMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
5.1. Eserin kâğıt cinsi nitelikli olmalı.		X	
5.2. Eserin kapağı nitelikli olmalı.	X		
5.3. Eserin resimleri nitelikli olmalı.	X		
5.4. Eserin sayfa düzeni nitelikli olmalı.	X		
6. ESERİN ÇOCUĞUN DİL BECERİLERİNİ GELİŞTİRME DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
6.1. Eser görsel okuma becerisini geliştirir.	X		
6.2. Eser okuma becerisini geliştirir.	X		
6.3. Eser yazma becerisini geliştirir.	X		
6.4. Eser konuşma becerisini geliştirir.	X		

6.5. Eser dinleme becerisini geliştirir.	X		
7. ESERİN DİL, ANLATIM, KONU, BİÇİM VB. ÖZELLİKLER AÇISINDAN TUTARLI OLMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
7.1. Eser dil, anlatım, konu, biçim vb. özellikler açısından tutarlıdır.	X		
8.ESERİN ÇOCUKTA SANAT ALGISI OLUŞTURMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
8.1. Eser çocukta sanat algısı oluşturur.	X		
9. ESERİN TÜRÜNE ÖZGÜ ÖZELLİKLER TAŞIMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
9.1. Eser türüne özgü özellikler taşır.	X		
10. ESERİN ÖĞRETİCİ OLMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
10.1. Eser öğreticidir.	X		
11.ESERİN İDEOLOJİK SÖYLEMLERDEN UZAK OLMA DURUMU	EVET	KISMEN	HAYIR
11.1. Eser ideolojik söylemlerden uzaktır.	X		
TOPLAM	39	3	0

Tablo 2: Ayvayı Yedik Müzesi Kitabının Estetik Ölçütlere Uygunluk Durumu

4.Tartışma ve Sonuç

Yapılan bu çalışma ile “Şehreküstü Apartmanı-En İyi Seçenek” ve “Ayvayı Yedik Müzesi” kitapları Dedeoğlu Orhun’a (2019) ait estetik ölçütler listesi bağlamında incelenmiştir. İnceleme sonucunda

bulgular 42 farklı ölçüte göre tablolaştırılarak ifade edilmiştir. Elde edilen neticeler şu şekildedir:

İncelemeler neticesinde ödüllü olan “Şehreküstü Apartmanı-En İyi Seçenek” adlı eserin tablo 1’de sabit olduğu üzere 32 ölçütü tam (evet), 7 ölçütü (eserin kâğıt cinsi nitelikli olmalı, eser ön yargıdan uzaktır, eser çocuğın kişilik gelişimine uygundur, eser çocuğın bilişsel gelişimine uygundur, eserin dili açık ve yalındır, kurgu özgündür, eser çocuğın hayal kurmasını sağlar, eser değerler kazandırır) kısmen karşılayıp 3 ölçütü (Eser çocuğu şiddete yöneltmez, eser ön yargıdan uzaktır, eser yazma becerisini geliştirir) hiç (hayır) karşılamadığı tespit edilmiştir. Buna karşın e-ticaret sitelerinde çok satan “Ayvayı Yedik Müzesi” adlı eserin tablo 2’de sabit olduğu üzere 39 ölçütü tam (evet), 3 ölçütü (eserin kâğıt cinsi nitelikli olmalı, eser ön yargıdan uzaktır, eser çocuğın kişilik gelişimine uygundur ve eser çocuğın bilişsel gelişimine uygundur) kısmen karşılayıp 0 ölçütü hiç (hayır) karşılamadığı neticesine ulaşılmıştır. Bu verilerle “Şehreküstü Apartmanı-En İyi Seçenek” kitabının estetik ölçütlere daha az uygunluk gösterdiği, “Ayvayı Yedik Müzesi” kitabının ise estetik ölçütlere diğer kitaba göre daha fazla uygunluk gösterdiği anlaşılmıştır. Bu bulgu, çok satan bir eserin estetik kalite ile, ödül alan bir esere kıyasla daha güçlü bir korelasyon oluşturduğuna dair bir işaret sunmaktadır.

Ödüllü eser için elde edilen sonuçlardaki dikkat çeken önemli nokta, çocuk edebiyatı için pedagojik olarak kabul edilemez bir durum teşkil eden “Eser çocuğu şiddete yöneltmez” ölçütünü karşılayamamış olmasıdır. Bu durum, Dedeoğlu Orhun’un (2019) yürüttüğü çalışmayla örtüşmektedir. Söz konusu araştırmada Sevim Ak’ın “Vanilya Kokulu Mektuplar” adlı eseri estetik ölçütlere göre incelenmiş ve benzer bir sonuca ulaşılmıştır.

Ödüllü kitap, “Eser yazma becerisini geliştirir.” Estetik ölçütünü karşılamamaktadır. bu durum edebi bir sınırlılık olarak değerlendirilmektedir”. Ödüllü eser, Dedeoğlu Orhun’un (2019) çalışmasında bulunan Tacettin Şimşek’e ait “Öncelikle dilin bir estetik obje olarak kullanılması gerektiğini düşünüyorum. Çocuk okura “Ne güzel söylenmiş/yazılmış” dedirtecek, benzer metinleri okuma, hatta benzer metinler yazma hevesi uyandıracak bir dil ve söyleyiş güzelliğinden söz ediyorum.” Görüşüyle ters düşmektedir.

“Eser ön yargıdan uzaktır” ölçütü yine bir çocuk kitabı için önemli ölçütlerden biridir. Dedeoğlu Orhun (2019) çalışmasında Mavisel Yener’e ait şu sözlere yer vermiştir. “Geniş bilgi birikimi ile oluşturacağım kurguyu ince bir duyarlılıkla ele alırım, kesin kural ve yargılardan uzaklaşırım. Çünkü estetik yaklaşım, ön yargı ve değişmez kuralları reddeder.” Ödüllü eser, bu ölçüt ve bu ölçütü destekleyen görüşü karşılamamaktadır. Çok satan eser ise bu ölçütü ve bu görüşü kısmen karşılamaktadır. Arıcı ve Kaplan’ın (2024) yürüttüğü araştırmada elde edilen bulgular, incelenen dergilerden sadece birinde ilgili kriterin karşılanmadığını ortaya koymaktadır. Bu durum, söz konusu ödüllü eserden elde edilen çıktıyla örtüşmektedir.

Kalitesiz kâğıdın kullanılması arka sayfadaki yazıların görünmesine ve mürekkebin dağılmasına, kitap sayfalarının çabuk yırtılmasına sebep olabilir. Bu yüzden kullanılan kâğıdın birinci hamur kalitesinde olması esastır. Kâğıdın kaliteli olması resim ve fotoğrafların doğru algılanabilmesi açısından önem taşımaktadır (Erol, Elhakan & Burulday, 2021). Her iki kitap da bu açıdan yeterli değildir ve “Eserin kâğıt cinsi nitelikli olmalı” estetik ölçütünü kısmen karşılamaktadır

Batmaz (2020) araştırmasında kişilik gelişiminin önemini şöyle ifade etmiştir; Yaratılan karakterlerin çocuğa iyi yönlerden rol model olmasına dikkat edilmelidir. Çünkü çocuklar hayran oldukları her şeye öykünme özellikleriyle bilinirler. Bu yönüyle çocuk kitaplarının kişilik gelişimindeki etkisi yadsınamaz.

Fakat her iki eser de kişilik gelişimine uygunluk bakımından kısmen uygunluk göstermektedir. Benzer şekilde Arıcı ve Kaplan (2024) tarafından yürütülen çalışmada da incelenen derginin yalnızca bir sayısında ilgili ölçütün kısmen karşılandığı saptanmış olup bu bulgu, mevcut araştırmada incelenen her iki eserden elde edilen sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Çocuk kitaplarını oluşturan her bir öge ve bu ögelerin verdiği iletiler, değerler ve anlamlar çocuğun duygusal, ahlaki, ruhsal ve sosyal açıdan gelişimini etkilemektedir (Batmaz, 2020). Ödül alan eserde değerler bağlamında herhangi bir sorun olmaması beklenirken değerlere aykırı bazı örneklere rastlanmıştır. Dolayısıyla bu eser değerler kazandırma noktasında kısmen uygunluk göstermektedir. Batmaz (2020) tarafından incelenen on altı çocuk edebiyatı romanından yalnızca birinin değerler bağlamında kısmen uygunluk gösterdiği saptanmıştır. Elde edilen bu bulgu, mevcut araştırmada ele alınan ödüllü eserin değerler kazandırma boyutundaki sınırlılıklarıyla paralellik arz etmektedir.

Özmen'e (2016) göre hayal kurmayan birinin ümidi, parlak fikirleri ve dolayısıyla da hedefleri olamaz. Bu nedenle hayal güçleri ve hayal güçlerindeki her kavram, kişi onlar için son derece özel bir anlam taşır. Hayal kurmak bir çocuk için önemli gereksinimlerden biridir. Dolayısıyla okunan kitapların da buna katkı sağlaması beklenmektedir. Neticede düşünce düş kurmakla ilgilidir. Hayaller varsa düşünceler de vardır. Ancak ödüllü eser, çocuğun hayal kurmasına kısmen katkı sağlamaktadır.

Ayrıca ödüllü eserin dilinin açık ve yalın olması, kurgunun özgün olması ve yine kurgunun merak uyandırması noktalarında sıkıntıları vardır. Bu yüzden bu ölçütleri kısmen karşılanmaktadır.

5. Öneriler

5.1. Yazarlar İçin Öneriler

5.1.1. Çocuk edebiyatı yazarları eserlerinde şiddet unsurlarına yer vermemeli; çocuklarda korku, kaygı veya saldırganlık eğilimi oluşturabilecek anlatımlardan kaçınmalıdır.

5.1.2. Kurgularda ön yargıdan uzak, çoğulcu ve kapsayıcı bir bakış açısı benimsenmelidir. Bu durum, çocukların eleştirel düşünme becerilerinin gelişimine katkı sağlar.

5.1.3. Eserler, çocukların hayal gücünü, bilişsel gelişimini ve kişilik oluşumunu destekleyecek biçimde yapılandırılmalıdır. Karakterlerin çocuk için olumlu rol model oluşturmasına özen gösterilmelidir.

5.1.4. Eserler, çocukların hayal gücünü, bilişsel gelişimini ve kişilik oluşumunu destekleyecek biçimde yapılandırılmalıdır. Karakterlerin çocuk için olumlu rol model oluşturmasına özen gösterilmelidir.

5.2. Yayınevleri İçin Öneriler

5.2.1. Çocuk kitaplarının basımında birinci hamur kâğıt kullanılması, yazıların ve görsellerin net algılanması ve sayfaların kolay yırtılmaması açısından önemlidir. Yayınevleri bu konuda estetik ve teknik kalite standartlarını yükseltmelidir.

5.2.2. Yayınevleri, yayımladıkları kitapların estetik ölçütlere uygunluk denetimini yapmalı ve yalnızca içerik değil, materyal kalitesi bakımından da değerlendirme süreçleri oluşturmalıdır.

5.3. Eğitimciler ve Ebeveynler İçin Öneriler

5.3.1. Öğretmenler ve ebeveynler, çocuklara kitap seerirken yalnızca kitabın popülerliğini veya ödöl almış olmasını değil, aynı zamanda estetik ve pedagojik uygunluğunu da dikkate almalıdır.

5.3.2. Çocukların bilişsel ve duygusal gelişimine katkı sağlayacak kitapların seçimi konusunda rehberlik programları ve okuma listeleri hazırlanmalıdır.

5.4. Araştırmacılar İçin Öneriler

5.4.1. Bu alışma, iki kitap üzerinden yürütölmüştür. Gelecekteki araştırmalarda daha geniş örneklem gruplarıyla farklı türlerde (şiir, masal, roman vb.) eserlerin incelenmesi önerilmektedir.

5.4.2 Nitel verilerin yanında okuyucu görüşlerine dayalı ölçümler de eklenerek çocukların estetik algısına ilişkin daha kapsamlı sonuçlar elde edilebilir.

5.5. Genel Öneri

5.5.1. ocuk edebiyatı ürünlerinin yalnızca edebi bir metin değil, aynı zamanda çocuğun dünyasını şekillendiren bir eğitim aracı olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle, her eserde estetik değer, dilsel kalite ve pedagojik uygunluk bütüncöl bir anlayışla ele alınmalıdır.

Kaynakça

- Arıcı, F. A. (2018). *Çocuk edebiyatı ve kültürü*. Pegem.
- Batmaz, Ö. (2020). *Çocuk edebiyatı eserlerinin estetik ölçütler bakımından incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Erdemir, M. (2 Ocak 2025). TYB'nin 2024 ödülleri sahipleri belli oldu. <https://kimam.hku.edu.tr/tybnin-2024-odullerinin-sahipleri-belli-oldu> adresinden 23 Kasım 2025 tarihinde alınmıştır.
- Erol, F.Z., & Elhakan, G.B., & Burulday, B. (2021). 3-6 yaş dönemindeki resimli çocuk kitaplarının iç ve dış yapı özelliklerinin incelenmesi. *Akademik Matbuat Dergisi*, 5(1), 115-130.
- Dedeoğlu Orhun, B. (2019). *Çocuk edebiyatında estetik ölçütlerin belirlenmesi ve bir çocuk edebiyatı kitabının estetik ölçütler açısından değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Kaplan, N. & Arıcı, A. F. (2024). Çağdaş Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Estetik Ölçütler Bakımından İncelenmesi: TRT Çocuk Dergisi Örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (38), 87-113.
- Karadaban, A., Kaplan, C., Özek, Ö., Çaksu, C., Aküzüm, F., & Aydın, M. (2023) Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi. *Social Mentality And Researcher Thinkers Journal*, 9(67), 2666-2670.
- Kırmızıoğlu, D. (2 Temmuz 2024). Hepsiburada 2024'ün ilk yarısında en çok satan kitaplarını duyurdu. <https://www.aa.com.tr/tr/isdunyasi/e-ticaret/hepsiburada-2024un-ilk-yarisinda-en-cok-satan-kitaplarini-duyurdu/688663> adresinden 23 Kasım 2025 tarihinde alınmıştır.
- Maltepe, S. (2009). Türkçe öğretmen adaylarının çocuk edebiyatı ürünlerini seçebilme yetkinlikleri. *Bahkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21), 398-412.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış: çocuk edebiyatı nedir ne değildir?* Kök.
- Oğuzkan, A. (2001). *Çocuk edebiyatı*. Anı.
- Temizyürek, F. & Şahbaz, N.K., & Gürel, Z. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Pegem.
- Tokgöz, İ. (2006). *Okulöncesi çocuklarına yönelik kitapların dil gelişimi ve anlambilim açısından değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.] Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Tüfekçi Can, D. (2014). *Çocuk edebiyatı-kuramsal yaklaşım*. Eğitim.
- Ungan, S., & Demir, E. (2016). Günümüz çocuk edebiyatı yazarları ve eserleri üzerine bir inceleme. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 1(1), 40-65.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.